

Fórum archivárov

Roč. VII. č. 8

September - Október 1996

FÓRUM ARCHIVÁROV - PERSPEKTÍVA, RESP. ZÁNİK.

Už sme si zvykli, že skoro pravidelne môžeme zobrať do rúk časopis, ktorý sa zaoberá iba archívnictvom a jemu blízkymi informáciami. Od pochybností potreby takéhoto mesačníka sa už dávno upustilo a poznajú ho nielen archívári, ale aj iní odborníci v blízkych odvetviach. Využívajú ho učítelia na vysokých školách. Dokonca prejavili záujem o časopis aj kolegovia z Čiech. Som rada, že sa redakčnej rade podarilo presvedčiť "neveriacich Tomášov" o schopnosti zmysluplne obsahovo naplniť náš časopis a ešte viac ma teší to, že si v ňom mohli svoje perá vyskúšať všetci, ktorí mali záujem. Lebo keď záujem je, tak sa aj lepšie pracuje, tak je vidno aj problémy a tak vzniká aj potreba rozdeliť sa so svojimi starosťami s najbližším okolím a spoločne ich riešiť.

Nuž uvedené teší, ale... pre veľký záujem náklad vzrástol zatiaľ na 300 ks a obsah sa rozrástol zhruba na 24 - 28 strán. Často by to mohlo byť i viac. No "tzv.

partizánska cesta výroby", ktorá už v dnešných ekonomických podmienkach nie je možná, nás stavia pred vážne rozhodnutie - ako ďalej pri vydávaní Fóra archivárov? Boli rôzne návrhy - zmeniť mesačník na štvrťročník, resp. znížiť periodicitu, znížiť náklad a to tak, aby FA dostával iba archív a nie jednotliví členovia SSA. Určite aj Vás napadnú nejaké myšlienky. Keď sme spočítali aspoň približné náklady (veľmi úsporné), zistili sme, že keby sme chceli vydávať FA tzv. normálnou cestou - cez tlačiareň, spolu s distribúciou, drobnou odmenou za technické práce, resp. desaťkorunovými symbolickými honorármi, ročné výdavky by činili 80 - 100 tisíc korún. Odrazom tejto investície by však bolo zvýšenie kvality a získanie nejakých finančných prostriedkov aj prostredníctvom reklamy. Ak by sa redakčná rada "obracala" možno by tieto investície boli v priebehu roka vrátené. Ako alternatíva sa javí aj využitie rôznych

nadácii. Veľmi by sme uvítali veľkorysú pomoc MV SR - odboru archivnictva a spisovej služby, ktoré by nám vari mohli pomôcť na začiatku, kým by sa tento spôsob rozbehol. Prípadný zisk z časopisu by mohol byť využitý aj na edičnú a spolkovú činnosť. Archivári, ktorí cestujú do zahraničia vedia, že nie je nič samozrejmejšie, ako keď dostanú do rúk informačné časopisy, prospekty a brožúry. Touto cestou si zvyšujeme aj svoj kredit a aj podľa takýchto zdanlivých drobností, ktoré si môžu cudzinci odniesť domov, získavame v zahraničí svoj imidž.

Vari najdôležitejšia je však informovanosť u nás doma. Články sú neraz povzbudzujúce, motivujúce a

informujúce. Obraciam sa teda na členskú základňu, aby rozhodla ako ďalej. Platíť za FA - ak áno, tak koľko? Redakčná rada by zároveň uvítala, keby sa našli dobrovoľní spolupracovníci, ktorí by zastrešovali jednak rôznorodosť archívov a hlavne jednotlivé regióny Slovenska.

Na záver môjho krátkeho príspevku Vás prosím, aby ste považovali o tom ako ďalej s Fórum archivárov, či je časopis vôbec potrebný a nutný a aby sa Vaše rozhodnutie ocitlo aj v závere nášho stretnutia. Ináč Fórum archivárov zanikne práve na svoju úspešnosť.

Zuzana Kollárová

ŠTÁTNY OKRESNÝ ARCHÍV V M I C H A L O V C I A C H

Počiatky organizácie archivnictva v okrese Michalovce siahajú do roku 1954, kedy po vydaní vládneho nariadenia č. 29/1954 Zb. bol zriadený okresný archív v Michalovciach. Archív plnil v tomto období funkciu obvodného archívu, keďže do jeho pôsobnosti patrili i bývalé okresy Sobrance a Veľké Kapušany. História sa opakuje. V rámci reorganizácie štátnej správy bude náš archív pôsobiť i v okrese Sobrance a k okresu Michalovce pribudlo 15 obcí z obvodu Veľké Kapušany. Obvodným archivárom do roku 1960 bol Zoltán Juhász. „Obhospodarovať“ takyto územný celok bolo nad sily jedného človeka. Náplňou jeho práce bolo hlavne

sústredovanie písomnosti. Čo sa mu v prípade nášho archívu podarilo len čiastočne. Za obeť zberovej aktivite padli dôležité fondy - Okresný úrad v Michalovciach a Okresný úrad v Sobranciach.

V roku 1960 bol v rámci uzemnej reorganizácie zriadený nový správny celok - okres Michalovce, do ktorého patrili bývalé okresy Sobrance a časť okresu Vranov nad Topľou. Písomnosti, pochádzajúce z ich činnosti, boli prevzaté do novoutvoreného archívu. K trom miestnostiam v budove ONV, v ktorých sa archív tiesnil, pribudli ďalšie priestory pre skladovacie a pracovné účely. Funkciu vedúceho archívu vykonával v

rokoch 1961-1973 Anton Štrbaň I v týchto rokoch prevažovala v práci archivárov hlavne snaha sústrediť v archíve čo najväčší počet fondov a čo najviac bežných metrov písomnosti. V mnohých prípadoch bolo potrebné začínať takmer od začiatku, od prieskumu spisovní. Sústreďovali sa písomnosti notárskych úradov, obvodných úradov MNV, miestnych národných výborov, okresných národných výborov. O rozsahu týchto prác svedčí skutočnosť, že kým v roku 1960 mal archív 125 fondov, v roku 1974 patrilo do jeho starostlivosti už 413 archívnych fondov v rozsahu 1720 b m.

V roku 1968 došlo k ďalšej územnej reorganizácii a pri nej i k delimitácii príslušných fondov do znovu utvoreného okresu Vranov nad Topľou. Dochádza i k zmene na poste vedúceho archívu, keď po odchode A. Štrbaňa do dôchodku, bol vedením poverený Pavol Bednár. Pod jeho vedením sa pracovníci zameriavali hlavne na predarchívnu starostlivosť a sústreďovanie fondov škôl a JRD.

Rok 1976 nebol len významným medzníkom pre slovenské archívnictvo, ale aj pre náš archív. Do funkcie riaditeľa bol menovaný Pavol Valko. S energiou a cieľavedomosťou, jemu vlastnou, sa pustil do riešenia dlhodobého problému, ktorým bol nedostatok priestorov vhodných pre prácu archívu. V roku 1977 padlo rozhodnutie o výstavbe účelovej budovy a v roku 1983 sme sa stahovali

Objekt archívu je jednopodlažný skladá sa z dvoch častí. V administratívnej je umiestnená na prizemi knižnica, pracovňa, triediareň a trezorová miestnosť. Na poschodí sa nachádza riaditeľňa, pracovne, badaťeľňa, študovňa, tmavá komora, rozmnožovňa a sklad kancelárskych a čistiacich potrieb. Archívne depoty, ktoré tvoria druhú časť budovy, tvorí hala s celkovou rozlohou 360,36 m² skladovacej plochy. Celková kapacita depotov je 2 500 b m archívneho materiálu. Účelová budova poskytuje dobré podmienky pre prácu archivárov i badaťeľov. Pavol Valko riadil archív až do odchodu na dôchodok v roku 1990. V súčasnosti má ŠOKA 4 odborných pracovníkov: Mgr. Valéria Molnárova, riaditeľka, Alica Šotáková, vedúca odborná archivárka, Milica Ondo - Eštoková, odborná archivárka, a Ľ. Gabriela Širochmanová, odborná archivárka.

Do stavu ŠOKA patria i domovník, kurič a upratovačka. Reorganizácia štátnej správy priniesie pravdepodobne zmeny v počte pracovníkov, dúfame, že pozitívne. Rovnako závažným problémom, ktorý nás trápi, je dopad zákona o majetku obcí. Pravidelne platíme nemalé nájomné, budova si po 15 rokoch prevádzky vyžaduje určité opravy, údržbu. Naše žiadosti a prosby sú vypočítané, ale k zmene nedochádza. Predtým bola budova štátna a každý problém sa skôr či neskôr podarilo vyriešiť, mestskí úradníci asi čakajú len na havárie. Archív je poverený pôsobnosťou pre dva okresy, ktoré majú dovedna 125 obcí. V súčasnosti evidujeme

460 archívnych fondov písomnosti ktorých merajú 2 162.18 b m. z toho je usporiadaných 1 305.53 b m. Najdôležitejšími fondmi archívu sú predovšetkým fondy ONV v Michalovciach a ONV v Sobranciach, ktoré sú sprístupnené za roky 1945-1960 vo forme inventára. V rukopise je vypracovaný čiastkový inventar odboru výstavby do roku 1980. V súčasnosti sa spracúva odbor poľnohospodárstva, lesného a vodného hospodárstva za roky 1961-1970. Vo forme skupinového inventára sú sprístupnené fondy Okresný úrad v Michalovciach a Okresný úrad v Sobranciach, z ktorých sa zachovali len zlomky. Zinventarizované sú ďalej fondy obvodných notárskych úradov i obvodných úradov národných výborov z okresu Michalovce a Sobrance, školské inšpektoráty, okresné úrady ochrany práce. V rukopise je aj časť združeného inventára miestnych národných výborov. Zápisnice ONV v Michalovciach a ONV v Sobranciach sú spracované i vo forme katalogizačných záznamov, ktorých je cca 13 000. K informačnému aparátu patria i rôzne supisy archívnych dokumentov. Každoročne u nás študuje cca 20 študentov, k dispozícii im slúži odborná archívna knižnica v ktorej máme cez 5 000 zväzkov kníh. Knižničný fond bol

budovaný až po roku 1976 a preto neobsahuje staršie publikácie, o ktoré majú bádatelia

Oblasťou, ktorá zatažuje pracovníkov archívu je samostatne vedenie účtovnej agendy, aj keď má nesporne i svoje výhody. Od vypísania objednávky cez počítač na Okresnom úrade až po preplatenie faktúry, od vedenia evidencií najrôznejšieho druhu a rôznych mesačných vyúčtovaní, evidencie dochádzky vykonávania každoročnej fyzickej inventarizácie, vyhotovenia evidencie tohto majetku prostredníctvom počítača na okresnom úrade, si všetko robíme sami. Účtovné predpisy sa neustále menia a rôzne kontroly z nadriadených orgánov sa týkajú i našej práce. I preto netrpezlivo očakávame nový sľúbený počítač, ktorý by nám uľahčil prácu. Od roku 1994 evidujeme písomnosti automatizovaným spôsobom. Počítač nám slúži na písanie v T602 i pri sprístupňovaní archívnych fondov, v predarchívnej starostlivosti a pod. Problémom je, že je len jeden. Na záver máme ešte jedno pranie. **Nech aspoň 10 rokov nebude žiadna reorganizácia štátnej správy, aby archívári mohli konečne pokojne pracovať.**

Valeria MOLNAROVA

Úloha ARCHÍVNÝCH STAVOVSKÝCH ORGANIZÁCIÍ VO VÝVOJI PROFESIE

Pri príležitosti 50. výročia založenia Spolku nemeckých archívárov sa konalo 17. septembra 1996 v Darmstadte Medzinárodné kolokvium na temu "Úloha archívnych

stavovských organizácií vo vývoji profesie". Miestom konania bol Štátny archív v Darmstadte a organizátorom okrem Spolku nemeckých archívárov bola Európska komisia

Vďaka tejto skutočnosti, najmä podpory poskytnutej v rámci projektu Leonardo zišlo sa tu skutočne reprezentačné zastúpenie európskych archívnych stavovských organizácií a to 65 predstaviteľov z 22 krajín. Po úvodných slovách a privítaní riaditeľa Hesenského štátneho archívu F. Eckhardta a predsedu Spolku nemeckých archívárov R. Reimanna predniesla predsedníčka Sekcie B. Medzinárodnej archívnej organizácie /ICA/ - pre archívne spoločnosti Yvonne Bos-Rops svoj úvodný referát na tému "Archívne stavovské organizácie - medzinárodná spolupráca, možnosti a skúsenosti". Hovorila o význame stavovských spoločností, ktoré sú združené v rámci ICA. Sú medzi nimi veľké početné archívárske spolky /Francúzsko, Nemecko/, ale aj malé, ktoré majú len okolo 50 členov /Nórsko, Estónsko/. Všetky stavovské organizácie sú na báze dobrovoľnosti a medzi ich základné úlohy patrí všade rozvoj profesie, organizovanie rôznych podujatí a prevažne aj vydávanie periodika. Mimoriadne dôležitá pre rozvoj odbornosti je dobrá komunikácia medzi jednotlivými stavovskými organizáciami, ktoré sú združené v rámci Medzinárodnej organizácie v kategórii B. Za príkladnú možno uviesť spoluprácu medzi anglickým a holandským archívnym zväzom, ale samozrejme, dnes už existujú úzke kontakty aj medzi ostatnými, najmä susednými stavovskými organizáciami. Sekcia, v ktorej Yvonne Bos-Rops je predsedníčkou, si stanovila vo svojom pláne do roku 2006 zvýšenie prestíže archívárskej

profesie ako aj zvýšenie úrovne vzdelávania v odbore a napomáhanie vzniku archívnych spoločností tam, kde neexistujú. Po krátkej diskusii, kde prítomní kládli otázky referujúcej najmä na štátnu príslušnosť spolkov ICA, nasledoval referát Vilhelma Langeho z Oslo na tému "Regionálna spolupráca". Hovoril o skúsenostiach získaných zo spolupráce troch škandinávskych archívnych spolkov, ktoré okrem spoločných odborných podujatí, najmä konferencie sa realizujú aj v oblasti vyučovania archívnictva. Za ním Marija Hemja Masten zo Slovinska referovala o vzniku a práci Spolku slovinských archívárov. Vyzdvihla, že archívnictvo v bývalej Juhoslávii nikdy nebolo orientované na "východ". Spolok slovinských archívárov úzko spolupracuje s nemeckými a rakúskymi archívami, čo sa odzrkadľuje najmä v organizovaní spoločných sympózií a konferencií.

V ďalšom tematickom bloku "Koordinačná úloha archívnych zväzov v spolkových štátoch" vystúpil predseda Rakúskeho archívneho spolku Gerhard Pferschy a podal stručný historický prierez dejín štátnych a krajiných archívov, ako aj Spolku archívárov v Rakúsku. V závere vyzdvihol úzku spoluprácu so slovinskými a severotalianskymi archívami, ktorá sa prejavuje v organizovaní spoločných konferencií a odborných podujatí. Josep Matas z Barcelony hovoril o Katalánskej archívnej spoločnosti, ktorá vznikla v roku 1985 a v súčasnosti má okolo 500 členov. Má 9 regionálnych sekcií a rôzne komisie /napr.

pre vzdelávanie/. Vyzdvihol dobrú spoluprácu najmä v organizovaní spoločných akcií so španielskymi archivármi. Archivníctvo v Katalánsku patrí do rezortu Ministerstva kultúry. Na tému "Kordinácia medzi rôznymi oblasťami archivnej vedy" vystúpil Norbert Reimann - predseda Spolku nemeckých archivárov s krátkym referátom. Hovoril o členení spolku na 7-8 odborných skupín /štátne, mestské, cirkevné, hospodárske, rodinné, univerzitné a ďalšie/.

Spolok nemeckých archivárov má dnes viac ako 2000 členov, každoročne sa zvoláva spoločné plénume zasadnutie za účasti okolo 700 členov a zasadnutia sekcií a odborných skupín. Práca tohto spolku sa sústreďuje najmä na organizovanie Nemeckých archivných dní.

Podobne o štruktúre Asociácie francúzskych archivárov hovoril Jean-Luc Eichenlaub z Francúzska. Aj táto Asociácia má 7 sekcií, každá zo sekcií má vlastný výkonný aparát a tlačovým orgánom Asociácie je La Gazette a La lettre des Archivistes. Hans Hofmann z Archivnej európskej spoločnosti v Bruseli svoj príspevok venoval problematike "Európska komisia a archívy, projekt podpory, kooperácie a výmeny". Hovoril najmä o programe Leonardo, ktorý dáva široké možnosti na organizovanie vzdelávacích aktivít aj v medzinárodnom merítku. Aj ďalšie programy Raffaele, Sokrates sú venované najmä podpore vyučovania jazykov. Hovoril aj o

časopise INSAR, ktorý je novým archivným periodikom Európskej únie.

Prvá časť poobedného rokovania bola venovaná problematike vzdelávania archivárov. Silvio Bucher zo Švajčiarska hovoril o dôležitosti organizovania každoročných "Odborných dní vo Švajčiarsku", ktoré prispievajú k zvýšeniu odbornej úrovne archivárov. Samozrejme dôležitú úlohu zohrávajú aj tu odborné časopisy. Gustaav Janssens z Bruselu po krátkom historickom prehľade vývoja archívov v Belgicku a možnosti vzdelávania v tomto odbore hovoril o pozitívnom prínose sympózií, ktoré sú organizované dvakrát ročne za spolupráce s holandskými, francúzskymi a nemeckými archivármi. Katalin Rácz z Budapešti vo svojom príspevku predstavila vzdelávací proces archivárov v Maďarsku, pričom sa podrobne venovala študijnému plánu na univerzite.

Ďalšie tri referáty od C.G.Noordama z Amsterdamu, Isabelly Orefice z Rima a Jari Lybeck z Fínska boli zamerané na tzv. "ďalšie vzdelávania", ktoré poskytujú možnosť zvýšenia kvalifikácie po získaní základného vzdelania. Taljanska archivárka hovorila o pozitívnych skúsenostiach využívania programu Leonardo a fínsky kolega o dobrej spolupráci severských krajín na poli archivníctva. Ďalší tematický blok "Normovanie" otvorila referátom Carolina Sampson z Anglicka. Nazvala prácu archivára exkluzívnou, no vyzdvihla že archivár veľmi často musí robiť kompromisy a jeho práca sa

dá len veľmi ťažko vtesnať do noriem. Írska archivárka Virginia Teehan predstavila projekt "Normovania archívnych prác", ktorý stanovili v roku 1995 a v súčasnosti dokončujú. Záver kolokvia bol venovaný problematike "Úloha archívnych spolkov vo vytvorení nového obrazu archívneho povolania". V rámci nej vystúpila Mária Ryantová z Prahy, Tiiu Oja z Estónska a Miroslav Novak z Mariboru. Naša česká kolegyňa hovorila najmä o situácii po roku 1989, keď pražskí študenti strážili "archívy", aby nezničili historické dokumenty. Oboznámila prítomných s problémami, ktoré priniesli pre české archívy roky po nežnej

revolúcii, najmä vybavovanie reštitučných žiadostí a správnej agendy. Tiiu Oja z Estónska hovorila o vzniku Estónskej archívnej spoločnosti, ktorá má v súčasnosti 59 členov a úzko spolupracuje so švédskymi a fínskymi archivármi. Kolega zo Slovenska predložil prítomným skúsenosti z organizovania Medzinárodného vzdelávacieho tábora v Maribore.

Po skončení kolokvia ministerka kultúry pozvala účastníkov kolokvia na slávnostnú recepciu. Konala sa v reprezentačných priestoroch Hesenského štátneho archívu.

Veronika Nováková

Z DOMOVA

Ministerstvo zdravotníctva SR - Hlavný hygienik SR vyhlásil na rok 1996 s výhľadom na rok 1997 hlavné úlohy a projekty, ktoré majú byť realizované na úseku ochrany zdravia ľudí. Keďže v jeho materiáli absentovala ochrana pracovníkov archívov, obrátila sa naň SSA prostredníctvom predsedníčky PhDr. Veroniky Novákovej:

Vážený pán Dr. Rovný,

Spoločnosť slovenských archivárov, ktorá má za úlohu prispieť k zvýšeniu odbornej úrovne archívnictva na Slovensku a zastupovať záujmy svojich členov archivárov, sa obracia na Vás s nasledujúcou žiadosťou.

Vaším listom č. SOZO - 3239/1996 zo dňa 3. 6. 1996 ste vyhlásili na rok 1996 s výhľadom na rok 1997 hlavné úlohy a projekty, ktoré majú byť realizované na úseku ochrany zdravia ľudí.

Keďže v tomto projekte nie sú zaradení pracovníci archívov (len na prílohe 2. bod č. 6 sa uvádzajú pracovníci historických knižných fondov), prosím Vás o rozšírenie tohto projektu aj o pracovníkov v sieti archívov.

Už niekoľko rokov žiadame prevedenie hygienického výskumu jednotlivých archívnych pracovísk, zatiaľ boli uskutočnené len v ojedinelých prípadoch, no tie v plnej miere potvrdili, že sú problémy na jednotlivých pracoviskách s ochranou zdravia.

V prílohe Vám zasielame kópiu z protokolu o hygienickom vyšetrení jedného archívneho pracoviska, pričom poznamenávame, že Okresný archív v Trenčíne, kde bolo prevedené hygienické meranie je novostavbou a dovoľujem si tvrdiť, že pracovné prostredie v mnohých iných archívoch na Slovensku, najmä v budovách, kde je vysoká relatívna vlhkosť a tým aj vyšší výskyt rôznych hub a plesní, je ešte oveľa horšie.

Vážený pan Dr. Rovný, na základe uvedených skutočností prosíme o zaradenie archívnych pracovísk do projektov, ktoré majú byť realizované na useku ochrany zdravia ľudí SR. V prípade Vašho pozitívneho postoja k tomuto problému, Vám samozrejme, Spoločnosť slovenských archivarov bude vo všetkých smeroch nápomocná.

PhDr. Veronika Boňaková

Pozvánka na výstavu

V priestoroch Štátneho okresného archívu v Šali v budove renesančného kaštieľa je od 13. septembra 1996 otvorená výstava pod názvom "Prvé písomné spravy miest a obcí okresu Šala a Galanta"

Milé kolegyně a kolegovia možno ste postrehli tu "nepatrnú" zmenu v názve nášho archívu. Ano podľa nového uzemno-správneho členenia našej republiky názov ŠOKA Galanta už "neexistuje". Od augusta tohto roka je náš archív odborným zariadením

Okresného úradu - novovytvoreného okresu - v Šali

Myšlienka výstavy s tematikou prvých písomných správ sa zrodila už dávnejšie. Bola súčasťou širšej predstavy o tom, ako priblížiť dejiny regiónu miestnym obyvateľom v zrkadle archívnych dokumentov. K inštalovaniu tejto výstavy nás viedla aj snaha pomôcť samosprávam najst svoje najstaršie písomné zmienky. V tomto zmysle je akýmsi voľným pokračovaním výstavy pečati miest a obcí v

okrese Galanta, ktorú náš archív usporiadal pred rokom.

Úvodná časť výstavy je venovaná dejinám okresu Šafa. Je tu znázornený jeho vývoj od roku 1945 a v období od r.1945 do roku 1960, kedy ako okres zanikol, resp. stal sa súčasťou galantského okresu. Tento stav trval až do 24. júla 1996, odkedy na základe zákona SNR č.221/96 Zb. je Šafa sídlom novovytvoreného okresu.

Najväčším exponátom výstavy je bezpochyby faksimile listiny, uhorského kráľa Kolomana z r.1113, ktorou potvrdzuje držbu majetkov Zoborského opátstva. V tejto listine pri vymenúvaní majetkov v opise hraníc, sa spomína 12 obcí z okresov Šafa a Galanta. Faksimile listiny je zapožičané zo Slovenského národného archívu v Bratislave.

Najstaršia písomná správa, ktorou sa Šafa môže pýšiť pochádza z roku 1002. Je to privilegálna listina kráľa Štefana I., ktorou panovník potvrdzuje desiatky Panonhalského opátstva založeného v roku 996, medzi majetkami kláštora sa v podobe "Terra Wag" prvýkrát spomína "územie Váhu", pod ktorým chápeme nielen samotnú Šafu, ale aj ďalšie okolité obce ako Diakovce a Kráľovú nad Váhom. Originál listiny je uložený v archíve Panonhalského opátstva, kde je práve vystavená z príležitosti osláv 1000-ročnej existencie opátstva. Poznamenávame, že všetky vystavené listiny sú kópiami, nakoľko ich originály sú uložené v prevažnej väčšine mimo územia republiky.

Ako ilustračný materiál sme použili vyobrazenia erbov šľachtických rodín, ktoré mali sídlo alebo väčšie majetky na území okresov Šafa a Galanta, napr. erb rodiny Esterházyovcov, Hunyadiovcov, Baloghovcov, Pálffyovcov, Feketeovcov a iné. Na spštenie vystaveného materiálu poslúžila aj zbierka našich pohľadníc, z ktorej sme vybrali pohľadnice obcí a miest okresov Šafa a Galanta zo začiatku 20. storočia a medzivojnového obdobia.

Pre zvedavé oči našich návštevníkov, najmä školákov sme "naaranžovali" malú ukážku z písárskej dielne, pre znázomenie písárskeho umenia, kde sa môžu dotknúť kúskov pergamenu. Zaujímavý je recept na výrobu atramentu z 15. storočia, vyhotovený na pergamene z reštaurátorskej dielne p. I. Galamboša, ktorý sme mali zapožičaný na kratšiu dobu.

Ďalšia časť výstavy je venovaná dejinám kaštieľa v Šali, počiatky ktorého siahajú do 15. storočia. Od roku 1598 pôsobilo v budove známe jezuitské kolégium presťahované z Kláštora pod Znievom, profesorom ktorého na krátky čas v rokoch 1601-1602 bol aj Peter Pázmán, významný filozof a teológ, neskorší ostrihomský arcibiskup. Vystavený materiál dokumentuje, že budova kaštieľa, pôvodne vodného hradu, slúžila po stáročiach rôznym účelom. V dobe tureckých bojov bola súčasťou vojenského prezídia, v období protihabsburských povstanií v nej boli ubytované vojská. Po zrušení jezuitského rádu kaštieľ prešiel do

správy kráľovskej komory a stal sa sídlom verejných základín do I. svetovej vojny. Vystavené fotokópie znázorňujú schátralý stav budovy po II. svetovej vojne a optimistickejšie zábery ju zobrazujú po rekonštrukcii.

13. septembra sa prestrihovali v budove kaštieľa 2 symbolické pásky. Po otvorení výstavy o prvých písomných

správach miest a obcí, ktoré sa uskutočnilo o 14.00 hod., nasledovalo o 18.00 hod. slávnostné odovzdanie zrekonštruovaného nádvorcia kaštieľa.

Výstava potrvá do konca februára 1997. Pracovníci Štátneho okresného archívu v Šali aj touto cestou srdečne pozývajú všetkých záujemcov.

M Gálová

ZO SVETA

26. RAKÚSKY ARCHÍVNY DEŇ.

(26. Österreichisches Archivtag)

V priestoroch viedenskej radnice sa dňa 6. mája 1996 stretli rakúski archívári s pozvanými domácimi i zahraničnými odborníkmi - archívármi a historikmi, aby vo viacerých príspevkoch rozobrali rôzne aspekty výchovno - vzdelávacej práce v archívoch (hlavná téma podujatia bola " Od pergamenu k CD Výchovno - vzdelávacia úloha archívo ").

Rokovanie otvoril riaditeľ Magistrátu mesta Viedne Ernst Theimer. Úvodný príspevok o " Archívna didaktika ", ktorým viedol prítomných, do problematiky, predniesol Gerhard Pferschy, prezident Spolku rakúskych archívárov. Zameral sa na viacero oblastí, v ktorých by archívy a archívári mali pôsobiť smerom navonok, k verejnosti. Stúpajúci trend žiadostí od " rodinných " bádateľov, ktorí pátrajú po svojich

predkoch, od geografov, ochranárov, historikov, ktorí spracovávajú dejiny jednotlivých podnikov a pod. treba využiť na vyslovenie odborného názoru. Tuto poradenskú službu je potrebné rozširovať alebo aspoň plniť - archívy sa stávajú známejšími. Takisto by sa archívy mali zúčastňovať na kultúrnom živote kraja, či mesta, pôsobiť publikačne, usporadúvať odborné prednášky, exkurzie. Veľmi dôležitá je prednášková činnosť archivarov v historických spolkoch, v spolkoch dejin miest a spolupráca s univerzitami, napr. v súvislosti so seminármi.

Spolupráci historických spolkov a archívov aj z historického hľadiska, sa venoval Peter Csendes v rovnomennom príspevku "Archív a historický spolok". Nezastupiteľná bola úloha archivarov v historických spolkoch už v 19. storočí, kedy sa pripravovali najmä edície prameňov. Karl Spreitzhofer ("Vychovná a vzdelávacia práca s archívnymi dokumentmi: Žiaci a učitelia") upozornil na skutočnosť, že učitelia histórie na školách nemajú v rámci odborných exkurzií so žiakmi zaujem dozvedieť sa niečo podstatné o archívoch a o archívnych fondoch, ale chcú zväčša vidieť nejaké kuriozity (napr. veľkú knihu, potažkať si ju a pod.) prípadne oboznámiť sa s prácou v konzervačných dielňach. Hovoril aj o nedostatočnosti rakúskej archívnej pedagogiky v porovnaní s inými západoeurópskymi krajinami. Walter Brunner ("Vychovná - vzdelávacia práca s archívnymi dokumentmi - dospeli") hovoril o

archivárovi ako o sprostredkovateľovi medzi mŕtvou minulosťou a prítomnosťou. Za veľmi dôležitú činnosť archivarov v rámci ich prezentácie navonok považuje usporadovanie prednášok v archívoch, spoluprácu pri prednáškovej činnosti napr. v múzeách, usporadovanie seminárov pre študentov vysokých škôl zameraných na prácu s prameňmi, konzultácie v súvislosti s diplomovými prácami atď.

Helmut Kretschmer ("Vychovná - vzdelávacia úloha a práca v archívoch s verejnosťou") rozobral možnú mnohorakosť práce s verejnosťou, aby bol čo najširší okruh ľudí oboznámený s prácou v archívoch: usporadúvanie vystav - domácich i zahraničných prednášok - aj v rozhlase a v televízii, historických vychádzok po meste, upozornil aj na zastupenie Viedenského mestského a krajinského archívu prostredníctvom Magistratu mesta Viedne v medzinárodnej počítačovej sieti Internet. Fritz Koller ("Semináre kronikárov") vyzdvihol veľmi dôležitú a v určitom zmysle jedinečnú prácu miestnych kronikárov, ktorí zaznamenávajú dôležité udalosti s podrobnou znalosťou miestnych pomerov. Ich práca podporuje aj rozvoj vlasteneckého citenia, na seminároch kronikárov ich odborníci (historici a archivári) oboznamujú s metódou spracovávania kroník, pričom je dôležité vychádzať z rozličných súdobých prameňov, napr. aj fotografií. Mnohi miestni kronikári pôsobia vo svojich obciach ako archivári. Je potrebné, aby si uvedomili, že v určitých veciach potrebujú odborné rady.

a inštruktáže. Sebastian Hölzl informoval o rozvinutom kronikárstve v tírolských obciach, kde kronikári vytvorili pracovnú skupinu, v rámci ktorej ich odborne usmerňujú z tírolského krajinského archivu.

V prvej popoludňajšej prednáške rozoberala Christiane Thomas archivné pomôcky z didaktického hľadiska, t. j. ako ich treba pripraviť, aby boli zrozumiteľné bádateľom a aké typy pomôcok pripravovať v súvislosti s novými archivnými fondmi Leopold Auer ("Príspevok archivov k univerzitnému vzdelaniu") upozornil na dôležitú a nezanedbateľnú funkciu archivov a archivárov pri vyučovacom procese na univerzite: organizovanie odborných seminárov v archívoch, príprava diplomových a dizertačných prác, pedagogická činnosť archivárov priamo na univerzite. Alfred Ogris ("Archivy a politika") hovoril o archívoch z hľadiska ich postavenia v zjednotenej Európe a o ich medzinárodnej spolupráci v súvislosti s Európskou uniou, pričom Rakúsko zohráva dôležitú úlohu v spolupráci s archivnými správami susedných štátov. Archivy ako najstaršie inštitúcie vzniknute z politickej činnosti štátov hrajú dôležitú úlohu pri štátnoobčianskej výchove Franz - Heinz Hye

("výchovno - vzdelávacia práca mestských archivov") informoval o viacerých činnostiach mestských archivov a archivárov smerom k verejnosti - usporiadanie prednášok, týkajúcich sa lokálnych dejín, vydávanie publikácií k jubileám, vydávanie erbov resp znakov mestských častí apod.

V diskusii sa prítomní odborníci vyjadrili k problémom z prednášok a upozornili na ďalšie zaujímavé podrobnosti súvisiace s výchovno - vzdelávacou prácou v archívoch

V ďalších dňoch (od 7 do 10. 5. 1996) sa v priestoroch Magistrátu mesta Viedne konali po 21. raz Dni rakúskych historikov (21. Österreichischer Historikertag), ktorými sa pripomínalo 1000 - te výročie od prvej písomnej zmienky názvu Ostarichi (Ostariiki), z ktorého vzniklo pomenovanie Österreich - Rakúsko. Dňa 6. 5. 1996 vo večerných hodinách po pozdravných príhovoroch predniesol v slávnostnej sále viedenskej radnice úvodnú prednášku "1000 rokov alebo viac? K miléniu" historik Herwig Wolfram. O tomto veľkom podujatí stručne informoval vo Fóre archivárov (máj 1996) Jozef Šimončíč

Anna Buzinkayová

Sympóziu chorvátskych archivárov.

(Prihovor JUDr. Dánusa Rusnaka, naditeľa SNA, na sympóziu chorvátskych archivárov v Dubrovniku dňa 2. 10. 1996.)

Vážene dámy, vážení pani, mili kolegovia - chorvátski archivári.

Dovoľte, aby som z uprimného srdca pozdravil Vaše rokovanie v mene slovenských archivárov. Chorvátsky národ nám Slovákom bol od najstarších čias až do súčasnosti osudovo blízky. Veď naše národy stali vždy v spoločnom zápase o národnú a štátnu nezávislosť, či už išlo o dejiny v spoločnom Uhorskom štáte alebo o plnú zvrchovanosť v geopolitických podmienkach 20. storočia. Nadišiel čas, aby sme z pozícií dvoch blízkych suverénnych štátov v stredoeurópskom priestore vytvorili vzor spolupráce vo všetkých dôležitých činnostiach spoločenskej aktivity. Takou aktivitou je aj spolupráca na useku archivnej činnosti.

Dnes, keď rokuje tu v Dubrovniku o otázkach vzdelávania archivárov, chcem aj ja prispieť niekoľkými myšlienkami k objasneniu postavenia archivnej profesie a archivára v spoločnosti. Domnievam sa, že túžba po zdokonaľovaní sa v určitej sfére ľudského poznávania a činnosti vyvierá z vedomia spoločenskej prospešnosti práce a cez akceptáciu tejto prospešnosti vedie k spoločenskému poznaniu vo vedomí širokej pospolitosti.

V tomto ohľade sú aj u nás na Slovensku rôzne nahlady. Do prvej skupiny nahladov patria tí, ktorí tvrdia, že spoločenské postavenie archivára vedie len cez akúsi "čistú odbornú archivarsku činnosť" t.j. cez prácu na usporiadaní archivných fondov a zbierok cez vytváranie archivných informácií najmä prípravou archivných pomôcok a cez publikačnú činnosť.

Do druhej skupiny patria tí, ktorí tvrdia, že budúcnosť nepatrí len "čistej archivarskej práci" ale že archivár je nepostradateľným činiteľom v uspokojovaní špecifických spoločenských potrieb. Archivár plní úlohy spoločenskej objednávky najmä v širokej škále uplatňovania kolektívnych a individuálnych ľudských práv. Mať to byť človek profesionálne zdatný, avšak rozhladený v dynamike celospoločenského pohybu.

Uprimne sa priznam, že patrim k tej druhej skupine, čo nepopieram, že tento môj postoj ovplyvnila popri archivnej činnosti aj moja základná odborná orientácia na administratológiu a na právne vedeckú a praktickú disciplínu.

Čo čo v podstate ide? Ak skumáme bohatú minulosť archivov na Slovensku, zisťujeme, že v jeho vyše 900-ročnej histórii

prevládali takpovediac "prízemne praktické činnosti". Povedzme si pravdu do očí! Archivy nevznikli z požiadavky, aby raz vytvorili pramennú základňu pre historiografiu, ale z obyčajnej každodennej potreby preukazovať právne a iné pozície vo vzťahu k štátu a vo vzájomných vzťahoch k právnickým, či fyzickým osobám. Najklasickejším dôkazom toho sú archivy tzv. "loca credibilia" známe aj u Vás v Chorvátsku. Archivy plnili odjakživa úlohu významných ustanovizní, ktoré hodnoverne na základe tezaurovaných dokumentov pomáhali preukazovať dôležité právne skutočnosti, ktoré, ako to už v reálnom svete býva, sú často predmetom zabúdania, spochybňovania, politickej manipulácie a pod. V takomto chápaní miesto archivára nie je "knihomofstvom", ale nenahraditeľná činnosť významného spoločenského dosahu.

Uvádzané chápanie má však neobyčajne veľký význam na postavenie samotného archivára v spoločenskej deľbe práce. Má značný dopad aj na postavenie archivov ako spoločenských, či štátnych ustanovizní, ale čo je vrcholne dôležité z hľadiska našej tematiky, posúva archivníctvo z pozície akejsi pomocnej historickej vedy (ako popolušky), do pozície špecifickej vednej disciplíny s vlastným predmetom skúmania a s vlastným pojmovým aparátom.

Môj postoj nijako nezmenšuje význam činnosti archivníctva vo vzťahu k historiografii, ale tento vzťah nestáva do pozície výlučnosti a neglorifikuje ho. Priznáva mu také miesto,

ktoré mu právom, najmä v modernej dobe, patrí.

A ešte jednu poznámku chcem uviesť z psychologického aspektu: pričasto pozorujeme, že z pozícií vysokoškolských katedier sa do hláv mladých adeptov archivníctva vbija predstava, akoby práca archivára pri vyhľadávaní dokumentov pre administratívne, súdne a iné účely bola niečím podradným, dokonca neodborným. Takéto pôsobenie má za následok, že nam prichádzajú z vysokých škôl ľudia, ktorí od prvých dní svojho pôsobenia v archive prejavujú romantické predstavy o tom, že sa stanú veľkými historikmi a pod. Výsledok toho všetkého je taký, že ich reálny život neočakávane sklame. A tak aspoň v našich slovenských pomeroch dochádza k odchodu značnej časti absolventov z výlučne lukratívnych dôvodov do iných zamestnaní, čo v podstate znamená zahodenie hodnoty namáhavého štúdia ľahkomyselným spôsobom cez palubu.

A tu sme pri koreni vecí. Spoločensky nedocenená činnosť, hoci dosiahnutá cez ťažkú, v pejoratívnom zmysle "špinavú prácu" sa postupne stáva hrivnou a samozrejme aj motivujúcim faktorom vzdelávania a samovzdelávania archivárov. Myslím si, že budúcnosť archivníctva ako objektu spoločenskej činnosti a archivára ako jeho subjektu je veľmi perspektívna. Najmä v transformujúcich sa krajinách Strednej a Východnej Európy určite dôjde k renesancii

archívnickva, pretože transformácia prináša reštitúciu vlastníckych práv, prehľbuje diferenciáciu spoločenských záujmov, dáva priestor pre vznik veľkého počtu neštátnych organizácií, odstraňuje štátny paternalizmus a pri uplatňovaní najmä majetkových práv právnických a fyzických osôb nastofuje

požiadavku vysokej frekvencie vyhľadavania archívneho dôkazného materiálu. To všetko má už dnes a bude mať aj v budúcnosti vplyv na hodnotu kvalifikovanej práce archivára

Na tejto ceste renesancie archivárskeho povolania Vám, mili chorvátski kolegovia, prajem veľa uspechov!

INSAR

Informácií v našom odbore nikdy nie je dostatok a tak s radosťou môžeme uvítať nový archívny časopis, ktorý sa objavil zásluhou Európskej únie (zatiaľ číslo 1 za prvý semester 1996). Jeho názov INSAR je odvodený z názvu Information Summary on Archives. Ako z úvodného slova generálneho tajomníka Európskej komisie D. F. Wiliamsona vyplýva, tieto noviny vznikli na základe spolupráce partnerských štátov EU a budú obsahovať archívne aktuality najmä zo štátov EU. Zatiaľ otvorené stále rubriky v časopise vývojom budú prispôsobovať požiadavkám. Pan D. F. Williamson záverom úvodníka vyjadruje svoju nádej, že vydanie spoločného časopisu pozitívne ovplyvní archívne dedičstvo európskej kultúry, kultúry slobody a solidarity.

Na prvej strane časopisu, okrem už spomínaného úvodníka, si môžeme prečítať krátky článok o oslavách 50 výročia rakúskeho štátneho archívu, ktoré sa konali 31. mája 1995, samozrejme spolu s krátkymi dejinami tohto archívu. Článok napísal Prof.

Dr. Lorenz Mikoletzky, generálny riaditeľ Rakúskeho štátneho archívu. Taktiež na prvej strane dostala miesto informácia o konaní piatej európskej konferencie o archívnej vede, ktorá tentoraz bude v Barcelone od 27. - 30. mája 1997. Na strane 2. v rubrike "Práve sa objavil..." Jef Schram z Historického archívu Európskej komisie predstavuje knihu Dirka Spierenberga a Raymonda Poidevina o dejinách najvyššieho európskeho orgánu pre uhlie a oceľ (ESCS). Ďalej na tejto strane sú uverejnené úryvky z knihy "Archivy v Európskej únii", ktorá vznikla zverejnením správ Odbornej skupiny pre archivy zriadenej v roku 1991 pri EU. Správa bola zverejnená prvýkrát na zasadnutí Európskej rady 17. júla 1994 s cieľom zlepšiť spoluprácu medzi archívmi. Obsahuje údaje nielen o výmene informácií medzi archívmi, o elektronických archívoch (údaje z pätnástich členských štátov EU, o ich organizácii archívneho systému, informácie o bádateľnosti atď.) ale aj o vypracovaní výmenného programu medzi archívami, študentmi jednotlivých krajín.

Na strane 4. je krátka informácia o vydaní nultého čísla (október 1995) mesačníka *Revue de presne des Archives de France*, ktorý poskytuje aktuálne informácie, čo má dobrý vplyv na komunikáciu medzi francúzskymi archívami. Autor tejto recenzie Lionel Prévot na tej istej strane informuje aj o vydaní prvého z troch Foto CD ROM (spolu s textovým zošitom) na tému "Paríž v zrkadle času" ktoré vzniklo v spolupráci Národného archívu v Paríži a Reunie národných múzei vo Francúzsku.

Na strane 5. Paule René - Bazin predstavuje projekt "Domu pamäti súčasnosti" - archívnu budovu v Reimsi, kde majú byť uchované archívne dokumenty V. republiky. Na tej istej strane Monteserrat Canela i Grayoa z Katalánskej archívnej spoločnosti píše o európskej konferencii v roku 1977 ako aj o asociácii archívárov v Katalánsku. Bola založená v roku 1985 s 50 členmi, no v roku 1995 mala už 500 členov (o činnosti asociácie ako aj o organizácii archívniectva môžete čítať v niektorom ďalšom čísle Fóra archívárov - pozn. autora). Na tejto strane sa nachádza aj krátka správa o možnosti štúdia v archíve Portugalskej tajnej polície, Portugalskej légie, Fašistického mládežníckeho hnutia a Fašistickej strany, ktoré boli v roku 1991 integrované do Portugalského národného archívu. Na strane 5 - 6. je uverejnený veľmi zaujímavý názor Guiliانا Marencu z EK na tému "Latinčina a grečtina v európskej spoločnosti" kde sa autor zamyšľa nad

problémom jazyka úradných listov EU. Na strane 7 Maria Pia Rinaldi Mariani píše krátku recenziu na knihu *Spriedovca štátnych archívov* zv. 4. vyd. 1994 (*Guida generale degli Archivi di stato italiani*). Strana 8 je venovaná otvoreniu novej budovy Škótskeho štátneho archívu (*Scottish Record Office*), ktoré sa uskutočnilo 30. mája 1995. Obsahuje historický pohľad na výstavbu a podrobný popis budovy a technického zariadenia v nej. Autorom príspevku je Patrick Cadell.

Na strane 9. nájdeme krátky článok o novom archívnom zákone v Holandsku, ktorý vstúpil do platnosti 1. januára 1996 a nahradil zákon z roku 1962.

Strany 10. - 11. su venovane archívniectvu škandinávskych štátov. Obsahujú článok o švédскеj archívnej vede, o finskom národnom archíve, o štátnej starostlivosti vo Finsku, ako aj o spolupráce severoeurópskych štátov na poli archívnej vedy.

Na strane 12. Wolf Buchmann z Nemeckého spolkového archívu (*Bundesarchiv*) v Koblenzi pod názvom "V službách vedeckého výskumu" predstavuje Waltera Hallsteina, prezidenta EWG komisie v rokoch 1958 - 1967. Autor vychádza z pozostalosti, ktorá je umiestnená v Nemeckom spolkovom archíve.

Okrem spomenutých článkov na strane 8 - 9. je zoznam korešpondentov IN SAR - u (s adresami a tel. číslami)

Prevažná časť časopisu je písaná po nemecky, no nachádzajú sa aj články (správy) v taliančine, portugálčine a holandčine s krátkou nemeckou anotáciou.

Novému časopisu EU, ktorý sa neuzatvára ani pred príspevkami zo strednej a

východnej Európy, prajeme veľa dobrých spolupracovníkov, nápadov a veľa úspechov.

(Zaujímci si tento časopis môžu požičať zo Štátneho okresného archívu v Šali.)

Veronika Nováková

ZO ZASADNUTIA VÝBORU

Dve posledné rokovania výboru SSA sa konali kvôli príprave konferencie "Vedecko-informačný aparát archívov" len s mesačným intervalom. Dňa 4. 9. 1996 sa zasadnutia zúčastnili J. Dubovský, Z. Kollarová, K. Magurová, M. Misovič, V. Nováková, E. Rakoš, B. Slezáková, A. Buzinkayová. 7. 10. 1996 - J. Hanus, Z. Kollarová, M. Misovič, V. Nováková, E. Rakoš, B. Slezáková, L. Vrteľ, A. Buzinkayová.

Na septembrovom zasadnutí informovala V. Nováková o príprave a odoslani listu SSA ministrom vnútra SR a vrchnému riaditeľovi Sekcie verejnej správy MV SR v súvislosti so zákonom o uzemnosprávnom členení a zaradení archívov a archivarov v rámci neho. Prípomienky v ňom zakotvené - napr. aj prepustenie 25 archivarov z archívov na Slovensku - v odpovedi neakceptovali. Odpoveď je

napísaná v takom zmysle, že treba prijať všetko, čo nám z nadriadených úradov, pri ktorých archívy posobia, naradia. V súvislosti s konferenciou a valným zhromaždením na Taloch prebrali prítomní jednotlivci, body a časový harmonogram programu. Na valnom zhromaždení okrem kľúčovej správy o činnosti SSA (V. Nováková) správu o zasadnutí výboru (A. Buzinkayová) o činnosti riešenej komisie (J. Hanus) o hospodarení (B. Slezáková) odzneli aj informácia o príprave "Fora archivarov" (Z. Kollarová), pri ktorej, ak nechceme ohroziť jeho vydávanie, bude musieť dôjsť k určitým zmenám. Súčasťou konferencie bude 17. 10. 1996 exkurzia do novej budovy ŠOKA a ŠOBA - Banská Bystrica.

Z. Kollarová informovala o príprave súčtu do Fora archivarov a o príprave ďalšieho vydania so základným informáciám o

archívov na Slovensku /adresa, kedy je otvorená študovňa, kde hľadať informácie o fondoch a pod./ M. Mišovič navrhol zaradiť archívárov do projektov ochrany zdravia obyvateľstva SR, ktoré pripravuje Ministerstvo zdravotníctva SR pre rok 1997. A.Buzinkayová informovala o počte prihlásených na konferenciu, pozvanie prijala V. Hradecká, predsedníčka Českej archívnej spoločnosti, N. Reimann, predseda Spolku nemeckých archívárov a p. Erdmann, predseda Spolku maďarských archívárov.

Na októbromom zasadnutí informovala V. Nováková o dohode o sponzorstve SSA firmami Slovakograf a Neschen, ktoré budú vystavovať v dejisku konferencie v hoteli Partizán na Táloch archívne škatule, pomôcky do archívov a stroj na reštaurovanie papiera. L. Vrtef informoval o obsahu zmluvy o sponzorstve SSA s firmou Slovakograf, ktorá by sa mala uzatvoriť do konca roka 1996. Prítomní znovu podrobne rozobrali program konferencie a valného zhromaždenia, ktorý bolo treba čiastočne upraviť podľa časových

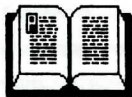
možností prednášateľov a detailne sa venovali aj zabezpečeniu praktickej stránky podujatia.

Z.Kollárová informovala o pretrvávajúcich problémoch s vydávaním Fóra archívárov a L.Vrtef a M. Mišovič zistia možnosti tlačenia Fóra archívárov v tlačiarni, po nanesení tohto problému na valnom zhromaždení zohľadní výbor ďalšie návrhy v súvislosti s našim stavovským časopisom.

V. Nováková informovala o Nemeckých archívnych dňoch, ktoré sa konali v Darmstade /17.-19. sept.1996/. Hlavnou témou bolo hodnotenie činnosti ich spolku za päťdesiat rokov. Výbor sa zaoberal aj ponukou Open society archives /OSA/ z Budapešti, ktorá ponúkla slovenským archívárom uchádzať sa o dve voľné miesta. Prihlášky v pôvodnom znení vyšli vo Fóre archívárov č.7 - júl-august 1996.

Nasledujúce zasadnutie výboru bude koncom októbra, začiatkom novembra 1996.

Bratislava 23.10.1996 A.Buzinkayová

KNIŽNÉ NOVINKY

Blazovich, László - Müller, Veronika a kol.: Die Archive in Ungarn. Vydal Spolok Maďarských archívárov v tlačiarni a vydavateľstve Szignatúra v Szombathely. Budapest - Szeged 1996, 194 s.

Publikácia oboznamuje so súčasnou štruktúrou archívov v Maďarsku. Úvodné štúdie (Archívy z historického hľadiska, Archívy v prítomnosti, Odborná práca v archívoch, Archívy v

rokoch 1953 - 1993. Vedecká práca. Spolok maďarských archivárov) napísali zostavovatelia, ďalšie časti, týkajúce sa jednotlivých archivov ich riaditelia alebo odborní pracovníci. Hneď po úvodných štúdiách zostavovatelia zaradili príspevky o Maďarskom štátnom archíve a o Archíve hlavného mesta Budapešti. Pokračujú príspevky o župných archívoch, o mestských archívoch, o archívoch organizácii osobitného významu a o cirkevných archívoch (rímsko - katolíckej, reformovanej a evanjelickej cirkvi a o zvláštnych cirkevných archívoch). Každý príspevok obsahuje názov archívu, presnú adresu, telefónne číslo, fax, meno riaditeľa, stručné dejiny archívu, opis najdôležitejších fondov a zbierok, zoznam publikácií vydaných príslušným archívom vrátane archívnych pomôcok a edícií dokumentov a časový rozvrh možností štúdia.

Kniha formátu A/5 vyšla v náklade 500 kusov v maďarčine, nemčine a angličtine a je stručným prehľadom archivov v Maďarsku s najpotrebnejšími údajmi pre odborných bádateľov a širokú verejnosť. Podobnú publikáciu by sme potrebovali aj na Slovensku. Členovia výboru SSA sa už v predchádzajúcom roku 1995 zaoberali myšlienkou napísať a v spolupráci s ďalšími inštitúciami vydať sprievodcu po archívoch v Slovenskej republike. Už začal dostávať aj konkrétnu podobu, ktorej uskutočnenie sa odložilo na obdobie po schválení zákona o územnosprávnom členení SR.

A. Buzinkayová

Sokolovský, L.: Prehľad dejín verejnej správy na území Slovenska. Bratislava 1995.

Brožované dejiny verejnej správy sú rozdelené do troch častí: 1/ od počiatkov do roku 1526. 2/ 1526 - 1848. 3/ 1848 - 1918. Už samotný názov uvádza, že publikácie sú určené širšej, najmä učiteľskej verejnosti. Poslúžia i archívom pri momentálnom výpadku vedomostí.

Jankovič, V., Škorupová, A.: Bibliografia k slovenským dejinám. Literatúra vydaná do roku 1965.

Retrospektívna bibliografia obsahuje záznamy o domácej i zahraničnej literatúre k slovenským dejinám od najstarších čias do roku 1965. Sú v nej uvádzané knižné tituly i štúdie z periodík. Jej súčasťou sú rozsiahle registre. Formát B 5, rozsah 850 strán. Cena: tvrdá väzba 750,- Sk. pre členov SHS 540,- Sk. verzia na CD - ROM: 980,- Sk

Kováč, D.: Česi, Slováci a dejiny.

Kniha eseji o česko - slovenských vzťahoch v dejinách. Česi a Slováci sú dva národy, ktoré sú si jazykom kultúrou a dejinami blízke ako málokteré národy v Európe. Napriek tomu sa v ich vzťahoch a v ich výklade niektorých dejinných období vyskytujú priamo protichodné

hodnotenia. Slovenský historik Dušan Kováč sa usiluje vo svojich esejach ukázať na problematické miesta a obdobia. Eseje provokujú k zamysleniu a upútajú nielen odborníka, ale aj bežného čitateľa. Formát A5, rozsah cca 200 str. obr. príloha. Cena cca 106,- Sk.

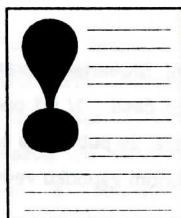
Horáková - Gašparíková, A.: U Masarykovcov.

Publikácia podáva pozoruhodné dobové svedectvo o živote, práci a názoroch zakladateľa a prvého prezidenta česko - slovenského štátu, T. G. Masaryka. Jedná sa o spomienky a zápisky osobnej archivárky T. G. M. Dr. Anny Horákovovej - Gašparíkovovej z rokov 1929 - 1937. Publikácia obsahuje zaujímavé neformálne charakteristiky jednotlivých osobností politického života ako aj osobné názory T. G. M. Politické názory tu nie sú sterilne oddelené od súkromného života osobností novodobých českých a slovenských dejín. Formát B 5, rozsah 304 strán a obrazová príloha. Cena: brož. 175,-Sk, tvrdá väzba: 260,- Sk.

Posledné tri knihy si môžete objednať na adrese:

Osobný odber - **Academic Electronic Press, Bajzova 7, 821 08 Bratislava**

Inštitucionálny odber - **Academic Electronic Press, Bazova 2, 821 08 Bratislava**

SERVIS

Murphyho konštanta:

Znehodnotenie materiálu je priamo úmerné jeho hodnote.

Atwoodov štrnásť následok:

Požičaním sa Ti stratia len tie knihy, na ktorých mimoriadne lípneš.

Upravený Boobov zákon pre archivárov:

Hľadaný spis nájdeš vždy až na poslednom mieste kam pozrieš.

Zmena telefónneho čísla

Štátny okresný archív v Trnave: 511 180 (ústredňa)

511 503 (sekretariát)

PROJECT PROPOSAL
PROGRAMME FOR THE EXCHANGE
OF ARCHIVISTS AND
CONSERVATORS

*Participants and persons in charge of
the project:*

Essex County Council, Essex
Record Office

PO Box 11 County Hall, Chelmsford
CM1 1LX. UK

Ken Hall County Archivist
Phone 00 44 1245 430073
Fax: 00 44 1245 430085

Slovak National Archives / Society of
Slovak Archivists

Drotarska cesta 42 817 01 Bratislava
SK

Jozef Hanus Head Department of
Archives Preservation

Phone + 42 7 5801189
Fax + 42 7 5801247

INTRODUCTION

Dissemination of information and public access to it is one of the principal features of developed democratic countries. With the changes in Central and Eastern Europe since 1989 the realisation of the need for wider public access to information sources has become an important element in the definition of further development needs in these countries.

Archival institutions all over the world contain a rich and irreplaceable source of information, access to which is vital for the proper functioning of democratic mechanisms. They also represent a unique part of the cultural heritage of human society. The preservation and management of those precious resources and accessibility to them

by the public are the principal responsibilities of all public archive institutions.

To be able to better cope with these tasks, closer co-operation between archival institutions in Europe, each with a different degree of experience or expertise in various aspects of their work, is of considerable importance. The proposed co-operative programme between the Slovak National Archives and the Essex Record Office would provide an opportunity for the sharing of expertise between these two institutions during a period when rapid advances are being made in both professional terms and in the development of mechanisms to support the democratic process.

**OBJECTIVES OF THE PROJECT -
SLOVAK NEEDS**

As privatisation of state owned property proceeds in Slovakia, the establishment of many private companies represents a new challenge to archivists. This represents a major change in Slovak society. Slovak archival institutions have comparatively little experience in dealing with the archives of non state organisations. Therefore a knowledge and experience of the **systems and policies of UK archives and archivists in dealing with privately owned archives and their deposit** would be of considerable interest and benefit in the work of the Slovak archives.

This sphere is very closely connected with creation of new records in governmental and local authorities, many different state and private institutions, organisations, companies, etc. **Modern Records Management** techniques are practised differently in Slovakia and the UK. This represents another

large field of possible and useful co-operation for Slovak archivists.

Fast and efficient public access to information is inevitably connected with the introduction of new information technology. As SEAX, a new Automation Information System consisting of Public Access Module, Archivist Catalogue Editor and Supervisor Module is being successfully introduced in the Essex Record Office it would be of a great interest for Slovak archivists to be acquainted with this efficient and powerful yet easy operational retrieval information tool.

Preservation and conservation of archival documents and records are among the main tasks of all archival institutions. In some countries standards are available dealing with this important field. In connection with the project of providing new premises for the Essex Record Office, covering complex cultural services for the public, BS 5454 Exhibition and Storage of Records has been applied. As there is an intention of Slovak archivists to prepare a similar standard covering this important field in very near future close co-operation on this particular issue would be of great benefit.

Public services are among the most important of archives activities. Besides internal services this field of outreach covers mainly **exhibitions, publishing activities and educational activities** with different types of schools. Having known the Essex Record Office activities in this sphere it would be very desirable for Slovak archivists to establish good contacts and co-operation to be able to improve their activity in this very specific and important field.

SCOPE OF THE PROJECT

A two week-stay of a professional archives worker from Slovakia in the UK and vice versa per one year is being proposed to study the above mentioned topics

The exchanged project should last at least 5 years.

The detail programme will be specified before every visit to enable each side to prepare for a particular topic properly

The general programme of an Essex Archivist study visit to Slovakia is proposed as follows and will be adjusted according to a specific requirements of each visit:

1st week

- 3 days at the National Archives of the Slovak Republic in Bratislava

- 1 day at the State Regional Archives in Bratislava

- 1 day at the Municipal Archives in Bratislava

2nd week

- visit to several regional and district archives in different parts of Slovakia

COVERAGE PROVIDED BY THE SLOVAK SIDE

National Archives of the Slovak Republic / the Society of Slovak Archivists will

cover all accommodation costs for UK archivist during his/her stay in Slovakia

cover all travel costs for UK archivist within Slovakia

provide lunch and refreshment during working days.

FINANCIAL SUPPORT NEEDED TO COVER

for UK archivist in Slovakia

- travel costs to and from Bratislava

- Stansted airport - Bratislava (air) - return

for Slovak archivist in the UK

- travel costs from and to Bratislava
- Bratislava -- Stansted (air) - return

- subsistence (including accommodation)
- internal travel costs within UK

JUBILANTI

Chlieb krajať...!o nie je len tak.

Chlieb neprileti ako vtak, Jak cudzi helub do dzora.

Na chlebič musíš porať. A hodný svojho chleba žiť.

Chlebič si treba zaslužiť. Pluh tlačit ako ťažný vtak...

Mily náš jubilant - Štefan Munka (23 10 - ŠOKA Trnava) pri okruhlom jubileu Vám prajeme veľa pracovného elánu a pochopenia v práci i doma.

PhDr. E. Rákoš (14 9), JUDr. D. Rusnák (20 9) a PhDr. M. Kušík (20 9), CSc. PhDr. H. Hudakova (16 10) aj keď nemáte okruhle výročia, radi Vám prajeme všetko dobre a krásne. lebo Vy ste si ten svoj chlebič už dávno zaslužili.

Vybor SSA

OSOBNOSTI

Július BARTÁK

Narodil sa 23. 3. 1896 v Banskej Bystrici, zomrel 1. 4. 1959 v Bratislave. Otec Jan bol krajčírom a matka Rozália, rod. Skalková. Manželka Jaromira, rod. Skopalikova

Málo hovoriace prívlastky - historik, archivár, úradník skrývajú vzácneho človeka a popredného organizátora slovenského archívnictva. Po skončení strednej školy pôsobil ako účtovný revízor štátnych lesných riaditeľstiev v Banskej Bystrici, Liptovskom Hrádku, Solivare, Oravskom Podzámku. V roku 1929 mu vyšla kniha Z minulosti štátneho lesného hospodárstva v okolí Banskej Bystrice a Starých Hôr v ktorom zhodnotil veľké dielo Jozefa Dekréta Matejovie pri obnove lesov. V rokoch 1946 - 47 bol vedúcim kultúrno - historického oddelenia Povereníctva poľnohospodárstva a pozemkovej reformy, v rokoch 1948 - 1955 riaditeľom Pôdohospodárskeho archívu v Bratislave. Zastával funkciu člena predsedníctva Slovenskej historickej spoločnosti a v roku 1948 bol aj jej predsedom. Bol členom Slovenskej archívnej komisie po dobu jej trvania od roku 1951 do 1954. Po oslobodení sa sústredil na vybudovanie Pôdohospodárskeho archívu pri Povereníctve pôdohospodárstva a pozemkovej reformy v Bratislave. Jeho pričinením bol tento archív v roku 1947 ustanovený Sborom povereníkov ako vedecký ústav a boli zachránené historické archívy šľachty a veľkostatkov. Barták pôsobil ako riaditeľ Pôdohospodárskeho archívu až do zlučenia so Štátnym slovenským ústredným archívom 1. 1. 1956.

Jeho pozostalosť sa nachádza v SNA a je odrazom jeho zberateľskej, organizátorskej a historickej práce.

(Podľa SBS A - D a sprievodcu ŠSÚA v Bratislave 1964, spracovala Z. K.)

Redakčná rada: V. Nováková, L. Vrteľ, J. Hanus, Z. Kollárová

Toto číslo pripravil: ŠOKA Michalovce

Tenická úprava: Z. Kollárová

Distribúcia : ŠOKA Michalovce

Náklad 300 ks

Povolilo : MK SR 1472/96